

מבשר טוב

סעודה ג' פרשת ויחי תשע"ה צפת ת"ו

בכח עבודה התמידית של יעקב אע"ה עומדים בני ישראל בגלויות ובכח עבודת יוסף הצדיק עומדים בני ישראל בגלות אמריקא שהיא גלות רוחנית ולא ייסורים גשמיים והוא סוף הגלויות כמו שנתבאר להרה"ק מצאנז זצוקללה"ה בחלום
א

בפסוק "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה".
וברש"י: "ויחי יעקב, למה פרשה זו סתומה לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם" ע"כ.

וכבר תמה א"ז בסה"ק תולדות אדם דמדוע נכתב הסתימה דוקא כאן באומרו ויחי יעקב הרי אדרבה היה לו לסתום במקום פטירתו של יעקב אבינו ע"ה בהמשך הפרשה שאז נסתמו עיניהם וליבם, וזל"ק: "ולכאורה יש לדקדק, למה נשתנה פרשה זו שהיא סתומה, ואם בשביל הרמז הלז של רש"י ז"ל, היה אפשר לרמזה בתוך הפרשה, כמו שאר הרמזים שבתורה. וביותר היה שייך מקום להרמז הלז אחר כך, בפרשת ויקרא יעקב אל בניו, בעת פטירתו, ושם נאמר בפתוחה, היה מהצורך לכתוב שם סתומה על זה הרמז הנ"ל, ולא כאן בתחלת הסדר. ובפרט לפי מאמר חז"ל (תו"כ ויקרא א): למה היו הפסקות משמשות, ליתן ריוח להתבונן בין פרשה לפרשה, בודאי לא היה ראוי לסתום בתחלת הסדר" עכ"ל"ק.

ועוד יש לדקדק אומרו "ויחי יעקב בארץ מצרים" שלכאורה נראה כלשון מיותר שהרי מאחר שידענו שירד למצרים והיה שם שבע עשרה שנה ממילא ידוע שהיה חי במצרים אותם הי"ז שנה והיה לו לומר ויהי יעקב במצרים ומדוע הדגיש הכתוב הלשון "ויחי יעקב", ועוד יש לדקדק אומרו "בארץ מצרים" הרי אף זאת ידענו כבר שירד יעקב למצרים והיה שם י"ז שנה לפי חשבון השנים וצ"ב הגדשת הפסוק שהיה חי במצרים דוקא שבע עשרה שנה.

ב

והנה בהמשך הפרשה איתא: וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה, ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלקים בזה ויאמר קחם נא אלי ואברכם".

וברש"י הביא בזה וז"ל: "בקש לברכם ונסתלקה שכינה ממנו לפי שעתיד ירבעם ואחאב לצאת מאפרים ויהוא ובניו ממנשה, ויאמר מי אלה, מהיכן יצאו אלו שאינן ראויין לברכה, ובקש יוסף רחמים על הדבר ונחה עליו רוח הקודש" עכ"ל.

והנה יש לתמוה טובא שהרי ידוע שכל אותם י"ז שנה היו מנשה ואפרים יושבים רבות לפני יעקב אבינו ע"ה והיה מלמד אותם ממעיינות חכמתו ובכל אותם הזמנים לא רחק אותם ולא ראה עליהם כל און וא"כ מדוע דוקא עתה כאשר בא לברכם מיד ראה אותם הדברים הקשים העומדים לצאת מהם.

וביותר יקשה שהרי ידוע מספרים הקדושים דהצדיקים הקדושים בזמן קודם פטירתם מהעולם הרי הם בדרגות גבוהות ומופלאות וכמו שכתב א"ז בסה"ק דברי בינה [פרשת וילך]: "מצינו אצל תלמידי חכמים, ביום מיתתם מוסיפים שלימות וידיעות רמות, מה שנעלם ממנו כל חייו. כל שכן קל וחומר בן בנו של קל וחומר, משה רבינו עליו השלום אדון כל הנביאים" עכ"ל"ק, וכ"כ דו"ז בסה"ק ארון עדות [פר' וילך].

ומהאי טעמא נראה שהיו מברכים לפני מותם כמו שמצינו גם אצל משה רבינו ע"ה שברך את בני ישראל לפני מותו מכיון שאז הגיעו למדרגה הנשגבה ביותר.

ומעתה ודאי יפלא דהרי מאחר שבעת פטירתו בודאי הגיע יעקב לדרגות גבוהות ביותר ממה שהיה כל ימי חייו א"כ מדוע דוקא כאן נסתלקה ממנו שכינה כאשר בא לברך את נכדיו אפרים ומנשה וצ"ב.

ועוד יש להקשות בזה שהרי אחר כך כאשר בא לברך את כל שבטי ישראל ברך את כולם ואף שמשאר השבטים ג"כ יצאו אח"כ עובדי ע"ז מכל מקום לא ראה ולא הביט און בישראל וברכם מיד, וא"כ מדוע דוקא כאן כאשר בא לברך את אפרים ומנשה נסתלקה ממנו שכינה עד שהוצרך יוסף הצדיק לבקש רחמים על הדבר וצריך ביאור בדברים.

ג

ונקדים דברי הגמרא בתענית [ה:]: "רב נחמן ורבי יצחק הוו יתבי בסעודתא אמר ליה רב נחמן לרבי יצחק לימא מר מילתא כו' אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן יעקב אבינו לא מת אמר ליה וכי בכדי ספדו ספדניא וחנטו חנטיא וקברו קבריא אמר ליה מקרא אני דורש שנאמר ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים" ע"כ.

והנה תמוה מה תירץ הגמרא עיקר הקושיא וכי בחינם ספדו ספדיא וחנטו חנטיא, וברש"י כתב בזה וז"ל: "והאי דחנטו חנטיא סבורים היו שמת" ע"כ.

והנה יש להקשות טובא לפי דברי רש"י ז"ל דאם תשובתו היתה שבאמת יעקב אבינו לא מת אלא סבורים היו שהוא מת א"כ מדוע נלמד הדבר דוקא ממה זרעו בחיים אף הוא בחיים הרי עיקר התשובה היא שיעקב לא מת אלא שנראה וסבורים היו שהוא מת ומדוע נרמז זאת דוקא בדרך של מה זרעו בחיים אף הוא בחיים וצ"ב.

והנה בשאר ראשונים ביארו דברי הגמרא באופן אחר דבאור זרוע כתב דמה שאמרו חז"ל שיעקב אבינו לא מת אין הכוונה שלא מת גופו אלא הכוונה לבחינה שאמרו חז"ל צדיקים במיתתם קרויים חיים שהם בחינת חיים וקיימים לעולם, ואמנם דבריו ג"כ צ"ב דא"כ מה נתייחד יעקב אבינו משאר האבות הקדושים שהרי בודאי אברהם ויצחק ג"כ היו צדיקים גמורים והרי הם במיתתם קרויים חיים וא"כ במה נתייחד יעקב אבינו שעליו דוקא נאמר שלא מת וצ"ע.

וברבינו בחיי כתב בזה דרך מחודשת וז"ל: "ויגוע ויאסף אל עמיו. ולא הזכיר בו מיתה, ודרשו חז"ל (תענית ה ע"ב) יעקב אבינו לא מת. והנה הפרשה הזאת מעידה שמת וכי חנטו אותו מצרים ובכו אותו שבעים יום ואחר כך קברוהו בניו במערת המכפלה מקום קבורת אבותיו. אבל פירוש לא מת לא טעם טעם מיתה, או יהיה ענין לא מת כי נפשו של יעקב היתה מרחפת על גופו תמיד לתוקף קדושתו כי שאר נפשות הצדיקים שאינם במדרגת הקדושה כמוהו חוזרות לשורשן ולעיקרן וכיון שעלו לא ירדו, אבל יעקב לקדושת גופו ומעלתו היתה נפשו עולה ויורדת והכח הגדול הזה אינו נמצא רק לקדושים אשר בארץ יחידי הדורות כגון רבינו הקדוש, ומזה דרשו חז"ל בכתובות פרק הנושא (קג.) כל בי שמשי הוה אתי לביתיה כו" עכ"ל.

ונמצא מבואר לדבריו דמה שאמרו יעקב אבינו לא מת היינו שאף שנסתלק לשעה ועלה לשמי מרום מכל מקום עדיין מחמת קדושת גופו ומעלתו היתה נפשו עולה ויורדת ויכולה לשוב ולהתגלות בגופו אף בזה העולם, וכדוגמת רבינו הקדוש שאמרו עליו שהיה חוזר לביתו בעולם הזה כל ערב שבת ואף מוציא את בני ביתו בחובת קידוש, וזה היה ג"כ הבחינה אצל יעקב אבינו ע"ה שלא מת היינו שנפשו עולה ויורדת אשר זה נמצא רק אצל יחידי הדורות.

והיינו דשיטת רבינו בחיי שיעקב אע"ה לא מת הכוונה שלא נסתלק מן העולם הזה לגמרי לעולם הבא ואינו יותר בעולם הזה שזה נקרא מיתה, ואולם יעקב אע"ה מכיון שיוצא ונכנס תמיד מעולם הבא לעולם הזה אינו נקרא שמת מעולם הזה ודו"ק.

ואולם אף לדבריו עדיין יש לבאר מדוע דוקא יעקב אבינו ע"ה זכה לדרגה נשגבה זו שיהא שייך שיהא עולה ויורד ובא מן השמים לזה העולם מה שלא מצינו כן אצל שאר הצדיקים ומדוע צריך ענין זה שיהא בבחינת יעקב אבינו לא מת וצ"ב.

ומדוע הוא צריך לבוא כל פעם מעולם הבא לעולם הזה ולא שיהיה במנוחה תמידית כשאר אבותינו הקדושים והצדיקים בעולם הבא.

ד

ונראה ביאור הדברים ובהקדם הגמרא בסנהדרין [יט:]: "לכן כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם וכי היכן מצינו ביעקב שפדאו לאברהם אמר רב יהודה שפדאו מצער גידול בנים והיינו דכתיב לא עתה יבוש יעקב וגו' לא עתה יבוש יעקב מאביו ולא עתה פניו יחוורו מאבי אביו" ע"כ.

והנה כוונת הגמרא שפדה את אברהם מצער גידול בנים נראה שאין הכוונה דוקא לגידול הי"ב שבטים וכל הקשיים שעבר עמהם כגון בדינה וביוסף שלא נחתי ולא שקטתי ולא שלוותי ויבוא רוגז כדאיתא בחז"ל, אלא הכוונה היא שלקח על עצמו צער גידול בנים עד סוף כל הדורות.

והוא על פי היסוד שאיתא מהבעל שם טוב הקדוש זצוקלה"ה זי"ע שפירש הגמרא ברכות [טז:]: "תנו רבנן אין קורין אבות אלא לשלשה". ומפרש הבעל שם הקדוש זי"ע ועכ"ל, שהם אבות עד סוף כל הדורות" עכ"ל"ק.

והיינו שכל עבודתם הקדושה של האבות הקדושים לא היו לשעתם וזמנם בלבד אלא היא עבודה על כל הדורות, וא"כ כאשר לקח יעקב אבינו ע"ה על עצמו צער גידול בנים היינו שלקח על עצמו עול הגלויות וגידול הבנים שבכל הדורות להקל עליהם ולהצילם מכל הקשיים בין בגשמיות ובין ברוחניות.

ובאמת אילולי היה נוטל על עצמו את צער גידולם, פשיטא שלא היו ישראל יכולים להחזיק מעמד בכל הדורות ובפרט בדורות האחרונים דורות עקבתא דמשיחא שהחושך והזוהמה והטומאה שולטים בעולם והעולם מלא בפריצות ותאוות, ולא היה שייך שבני ישראל יחזיקו מעמד כלל בעולם קשה זה, ועל זה עומדת לנו לדורות זכותו של יעקב אבינו ע"ה אשר עבודתו הקדושה היא להקל ולעזור לבני ישראל ולהוריד מהם הצער גידול בנים בכל הדורות.

וכמו שמצינו שנראית דמות דיוקנו של יעקב אבינו ע"ה ליוסף וזה הציל את יוסף הצדיק מחטא כן ישנו בחינה שנראית דמות דיוקנו של יעקב אבינו ע"ה לכל אחד ואחד מבני ישראל להצילם מחטא, ואף שאין אנו זוכים לראותו אך מזלא של כל יהודי רואה כמו שאיתא בגמרא מגילה [ג.]: "אף על גב דאינהו לא חזו מזליהו חזי", הרי שישנה בחינה זאת אף שאין רואים מזליהו חזי.

וכדי שיוכל יעקב אבינו ע"ה לגרום להם שיהא מזלא חזי לכל אחד ואחד מבני ישראל הוא רק על ידי שיורד מעולם הבא לעולם הזה וגם יורד לעולם הזה לשמור עלינו בנוכחותו ומחליש כח הסטרא אחרא וממליץ עלינו מעולם הזה כמו שיבואר.

ה

ובזה נראה לפרש מקראי קודש ואמר הכתוב "ויחי יעקב בארץ מצרים" והיינו דכאשר באו בני ישראל למצרים הנה מיד היה צריך להתחיל תוקף הגלות וצרות ישראל ח"ו, ואולם יעקב אבינו אשר זה היה תפקידו להציל ולהקל מישראל את צערם ולהוריד סבלם מעליהם אשר זה כחו המיוחד כמו שנתבאר למנוע הצער גידול בנים, ולכן בבואו מצרימה וידע אשר זהו כחו ותפקידו הרי מיד הכניס חיות דקדושה בבני ישראל ונתן בבני ישראל כחות גדולים אף בהיותם בארץ מצרים למען לא ישלטו הזרים והמצרים בנפשותם ובזה הסיר מעליהם צער גלותם עד כדי כך שכל זמן שעדיין חי לא הרגישו כלל הגלות והיו בני ישראל במצב מרומם הן בגשמיות והן ברוחניות והאיר עיניהם לבל יחשיכו ח"ו, וזה אומרו "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה" היינו שהכניס בהם חיות דקדושה ועל ידי זה נמנע מהם מצב הגלות בארץ מצרים כל ימי חיי חיותו בפועל של יעקב אבינו ע"ה, וגם הכניס בהם חיות דקדושה אפילו שהיו במצב שנסתמו עיניהם וליבם.

ואולם כאשר מת יעקב אזי אף שעדיין לא התחיל השעבוד הגשמי במציאות כל זמן שחי אחד מן השבטים כדאיתא בחז"ל ואף כל זמן שחיו אותם השבעים נפש שהיו מן הדור ההוא עדיין לא התחיל השעבוד בגוף ובעבודה קשה כי אם לאחר פטירתם של כל הדור ההוא, אך מכל מקום החשכות הרוחני וסתימת עיניהם וליבם של ישראל כבר התחיל מיד עם הסתלקותו של יעקב אבינו ע"ה.

וזה כוונת רש"י דפרשה זו סתומה משום שכשמת יעקב נסתמו עיניהם וליבם של ישראל ומה שנרמז בכאן אף שעדיין היה בחיי חיותו היינו לרמז דבאמת מצד הדין מיד בבואם לארץ מצרים היה צריך להתחיל השעבוד, אלא שגרם זכותו של יעקב אשר לקח על עצמו צער הבנים ולכך כל זמן חיותו חי לא התחיל השעבוד בכח עבודתו בקודש.

וגם עבד במשך י"ז שנה בהיותו בגלות מצרים להכניס חיות דקדושה לכל בני ישראל בכל הגלויות וזה מדגיש הפסוק שיעקב אבינו ע"ה חי במצרים היינו שהכניס חיות שנוכל לחיות בגלות מצרים ובכל הגלויות גדלות מצרים הוא ראש ושורש הגלויות.

1

והנה יעקב אבינו ע"ה כמו שנתבאר כאשר ירד מצרימה ידע שעבודתו היא להקל ולהוריד מבני ישראל הצער הגדול מהגלות ומצרות הזמן, ועל כן הכניס בהם חיות ובכח עבודתו בקודש ניצלו מכל הצער והייסורים בין ברוחניות ובין בגשמיות, ומעתה סבר יעקב דסגי בכך ומעתה לא יפלו ממדרגתם ולא יפלו בעומק הקליפות מאחר שבכח עבודתו השפיע עליהם כמו שנתבאר.

ואולם כאן רצו מן השמים לרמז לו שעדיין לא גמר עבודתו הקדושה משום שעדיין יש להם לישראל כמה וכמה נפילות ועדיין צריך להשפיע שזכותו תשאר לעולם ועבודתו בקודש תמשיך לכל הדורות, על כן הראוהו מן השמים דוקא כאשר בא לברך את אפרים ומנשה שהם היו תחילה לברכות, על כן מובן מדוע דוקא קודם פטירתו כאשר בא לברכם דוקא אז הראוהו משמיא אשר עתיד לצאת מהם עובד ע"ז רח"ל, ובזה ראה יעקב אבינו ע"ה שאכן עדיין לא נגמר עבודתו ועוד נכוננו להם לישראל הרבה נסיונות ברוח ובגשם ומעתה הוסיף יעקב אומץ על עבודתו בעבור למנוע מישראל ולהקל מעליהם על כל פנים עול הנסיונות הקשים, וכלל על ידי זה בברכתו גם ברכות לקיומם הרוחני במשך כל הדורות.

וכאשר ראה יעקב אבינו ע"ה כל זאת מיד הבין בליבו מעתה דאם כן ודאי צריך להמשיך את עבודתו בקודש לכל הדורות למען הקל מעלהים סבלם הגשמי והרוחני, ומעתה לקח על עצמו להמשיך עבודתו זו הנאדרה בקודש אף לאחר הסתלקותו לגנזי מרומים בעבור יוכל להקל מעליהם עול הצער הגדול של הגלות.

דבאמת כתבו הספרים הקדושים דהצדיקים היו יכולים ללכת בגופם וחיותם לעולם הבא כמו אליהו וריב"ל וכו' אלא שרצו לקיים הפסוק ואל עפר תשוב כמו שאומרים זאת על הבעל שם טוב הקדוש זי"ע ולכן בחר לו יעקב מיתה כזאת אל העפר תשוב אבל נשמתו יכולה להיות בכל עת וזמן בעולם הזה כמו בעולם הבא וזה משום שרמזו לו והראו לו לפני מיתתו מה מצב בני ישראל יהא בכל הדורות הי"ו, והוא הרי מחוייב בצער גדול הבנים כמו שנתבאר.

ונמצא מתבאר היטב לשיטת רבינו בחיי דדוקא אצל יעקב אבינו ע"ה מצינו שבכחו לירד ולחזור לגופו בנשמתו הקדושה כמו בחיים חיותו ממש וכמו אצל רבי הקדוש משום שעל ידי שבכחו לירד ולהמשיך בחיי חיותו ממש בעולם הרי בזה גופא הוא מונע הצער הגדול והייסורים ברוחניות מבני ישראל במשך כל הדורות.

ומעתה נתבאר סוד קיומם של בני ישראל ועמידתם בכל הנסיונות הקשים במשך כל דורות הגלות והשמד, ולהנתבאר כל זה הוא מכח יעקב אבינו ע"ה אשר עדיין ממשיך בעבודתו בקודש וזהו יעקב אבינו לא מת היינו שנשאר בכחו לירד ולבוא לזה העולם ולהשפיע על בני ישראל כחות מיוחדים למען יוכלו לעמוד ולא לסבול כל כך מנסיונות הבלי חיי הזמן.

וכמו כן יתבאר מדוע נרמז הענין שיעקב אבינו לא מת דוקא מהפסוק דזרעו בחיים, ולהנתבאר אתי שפיר משום שדוקא על ידי שאנו רואים את זרעו של יעקב בחיים היינו שיש להם חיות וכח אף בזמן הגלות הנוראה והתקופות הקשות שעוברים עליהם הרי זה גופא שהם מחזיקים מעמד וחיות באותם הזמנים הרי מזה עצמו מוכח דאם זרעו בחיים שהוא למעלה מדרך הטבע לגמרי א"כ הרי מזה עצמו מוכח דאם זרעו בחיים אף הוא בחיים היינו שעדיין יורד ובא לזה העולם ולהשפיע לבני ישראל חיות אף בזמן חיותם בזמן הקשה של הגלות.

וא"כ וראיה מזרעם שהם קיימים שיעקב אע"ה לא מת שאם ח"ו היה מת לא היה קיום לשונאי ישראל.

והנה אמרו חז"ל במדרש והובא ברש"י [פרשת וישב על הפסוק אלה תולדות יעקב יוסף] וז"ל: "ומ"א דורש תלה הכ' תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים אחת שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לבן אלא ברחל ושהיה זיו

איקונין של יוסף דומה לו וכל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף זה נשטם זה נשטם זה אחיו מבקש להרגו וזה אחיו מבקשים להרגו וכן הרבה בב"ר עכ"ל.

והוא כמו שנתבאר שעבודת יעקב אע"ה כל ימיו להציל את בניו מכל המצבים של הגלויות ויעקב אבינו נסטם ע"י אחיו עשיו שבקש להורגו וכן בני ישראל ע"י הגויים שהרי ידוע שעשיו שונא ליעקב והם מבקשים להרגם גם ברוחניות וגם בגשמיות ר"ל, וכן הוגלה בגלות לבן וכן ברדיפת עשיו וכן בני ישראל גלו גלות אחר גלות משנאת אומות העולם וכדאיתא במדרש "לא נחתי ולא שקטתי וכו' ויבוא רוגז אשר רומז לרוגזו של יוסף הצדיק, וכן בני ישראל לא היה להם מנוחה ושקט מאומות העולם וכן צרות הגדול בנים שהיה ליעקב כל זה ארע ג"כ לבני ישראל.

וכל זה היה כדי שיוכלו זרע יעקב אע"ה לעמוד בכל הנסיונות של אומות העולם בכל הגלויות וכן הנפילות שהיו ליעקב בזמן שנמכר יוסף הצדיק שנסתלקה ממנו רוח הקודש כדאיתא ברש"י הקדוש פרשת ויגש על הפסוק "ותחי רוח יעקב אביהם, שרתה עליו שכינה שפירשה ממנו" ונמצא דעד עתה לא היתה שכינה שורה עליו מחמת אבילותו על יוסף הצדיק.

וכמו כן ברור היה לו ליעקב אע"ה שכבר לא יהא לו עולם הבא שהרי היה לו קבלה שאם לא ימות אחד מזרעו בחייו דוקא אז יכנס לגן עדן ואם לאו להיפך ח"ו כדאיתא ברש"י על הפסוק כי ארד אל בני יאבל שאולה וז"ל: "כפשוטו לשון קבר הוא באבלי אקבר ולא אתנחם כל ימי ומדרשו גיהנם סימן זה היה מסור בידי מפי הגבורה אם לא ימות א' מבני בחיי מובטח אני שאיני רואה גיהנם" עכ"ל, ונמצא דהיה צריך יעקב אע"ה לעבור אף נסיון קשה זה שהיה סבור שאין לו עולם הבא ח"ו.

וכן יש לבני ישראל כדכתיב: "ואנכי אסתר הסתיר פני ביום ההוא" ואיתא בסה"ק בעל שם טוב וז"ל: "ומרגלא היה בפומיה שמאוד אני מפחד ונרתת, מזה ההסתרה הנקראת הסתר אסתיר, יותר מההסתרה גופא" עכ"ל.

והוא המבואר בגמרא יבמות [כד:]: "תנו רבנן אין מקבלין גרים לימות המשיח כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה א"ר אליעזר מאי קרא הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך יפול אבל אידך לא" ע"כ, וברש"י שם [ד"ה הן גור]: "הבא להתגייר יגור אפס מאותי בעוד שאין אני עמכם יתגייר דהיינו בזמן הזה, מי גר אתך עליך יפול, מי גר אתך בעניותך כאשר אמרת" ע"כ.

הרי שלהתקרב להשי"ת מי שעובד ורוצה להתקרב להשי"ת הוא דוקא מי שגר עם השי"ת וישראל בזמן עניותם ובזמן שאינו נראה השי"ת עם בני ישראל וכו' וזה מתקיים כמו שביארנו בגלויות בני ישראל שהם עניים בדעת כגמרא נדרים אין עני אלא בדעת ובצרות ואין הקב"ה נראה עמהם הי"ו.

ולהנתבאר זה גודל הגלויות לקירוב בני ישראל ולהביאם לימות המשיח שאז אין מקבלים גרים היינו שגרות שייך כמו שנתבאר במקום אחר גם אצל בני ישראל

ז

והנה עתה מגיעים ימי השובבי"ם הקדושים אשר איתא מהקדמונים שהם מסוגלים ביותר לטהרת הנפש ולתיקון פגם הברית ח"ו בזמנים גדולים אלו של פרשת יציאת מצרים.

והא בודאי דכח עמידת בני ישראל ותיקונם בכל הדורות הוא כמו שנתבאר בזכות עבודתו בקודש של יעקב אבינו ע"ה, וכמו"כ הוא על ידי עבודתו של יוסף הצדיק כדאיתא בגמרא דיוסף גדר עצמו ואת כל ישראל מהעריות והוא ג"כ בעמידתו הגדולה בנסיונות הגדולים שעמד בהם בגבורה הרי בזה הכניס כח וחיות דקדושה בבני ישראל בכל הדורות שיוכלו לעמוד כנגד היצר הרע בנסיונות הגדולים והעצומים שמתנסים בהם בני ישראל בכל הדורות ובפרט בדורות האחרונים.

ואולם צריך למידע שכדי לזכות להגיע לקדושה ולטהרה וכדי לתקן כל הפגמים שעבר וכן בעבור למנוע שלא יפול בכל הנסיונות בקדושה העוברים על האדם צריך לכך הקדמות מעיקרא שהם בפנימיות נפשו של האדם וכמו שיתבאר.

שהרי ידוע שכ"ק אאמו"ר זי"ע היה תדיר אומרים וכן איתא בספרו הקדוש חלקת יהושע: "העיקר מה שאני מבקש הוא קדושה וטהרה ותיקון המידות" והיינו דזה עיקר העבודה בדורותינו הוא לעמוד כנגד היצר הרע בעניני קדושה ותיקון הברית וכן בתיקון המידות שיהו כולם מתוקנים בבחינת בין אדם לחבירו ובין אדם למקום.

והנה באמת ב' דברים אלו של קדושה ומידות טובות הם ב' עניינים אשר הם יסודם ושורשם אחד המה משום ששני דברים אלו קשורים מאד זה בזה דכמה שהאדם הוא יותר בעל מידות הרי הוא יותר קדוש בקדושה של מעלה וכמו כן להיפך כאשר האדם אינו בעל מידות כדבעי הרי אין שייך שיהו חייו בקדושה כדבעי.

והדברים מבוארים להדיא בגמרא יבמות [כא:]: "א"ר לוי קשה עונשין של מדות יותר מעונשין של עריות שזה נאמר בהן אל וזה נאמר בהן אלה אל קשה ואלה קשה מאל גבי עריות נמי הא כתיב אלה ההוא למעוטי מדות מכרת אלא מאי חומרייהו הני אפשר בתשובה הני לא אפשר בתשובה" ע"כ.

והנה בגמרא נקטו דקשה עונשין של מידות יותר מן עריות ואף שהיה שייך ליקח דוגמא אחרת נקטה הגמרא דוקא ענין עריות יחד עם ענין מידות לרמז שהם שייכי להדדי וכמו שנתבאר דהרוצה להתקדש בקדושה צריך להקדים לכך תיקון המידות שיהא בעל מידות עניו וסבלן ולא יהא כעסן כלל ח"ו.

ח

ויסוד הדברים הוא משום שהאדם שאינו בעל מידות והוא נכשל רבות בכעס וכדומה שהיא יסוד כל המדות הרעות או שנכשל בגאווה המאוסה ח"ו, הרי בזה הוא חושב שהכל בשבילו ומגיע לו הכל ומשום הכי כאשר מגיע נסיונות בקדושה אינו יכול לעמוד וכורע ונופל לפני היצר הרע וכל זאת בא לו משום שאינו מורגל להתגבר על טבעו ולא לילך אחר מדותיו הרעים הטבועים בנפשו, ומדותיו הרעים אשר אינו מדבר בנחת וכדומה הם גורמים לו שיהא בבחינת מופקר לתאוותו ולהתנהגותו בכל העניינים.

ואשר על כן קשר כ"ק אאמו"ר זי"ע באלו הדורות החשוכים כמסמרות הנטועים ביסוד ב' הדברים יחדיו שכל אחד צריך לתקן עצמו בקדושה וטהרה מתוך תקון המדות שכאשר יתקן מידותיו ממילא שייך שיהא חי בקדושה ובטהרה ולא להיפך.

וב' עניינים אלו של קדושה ותיקון המידות הוא ממש כמו שאיתא בחז"ל "דרך ארץ קדמה לתורה" והיינו דבלא מידות טובות של הכנעה ושפלות בלא כעס כלל אין שייך כלל לזכות לתורה.

ובסה"ק שערי קדושה להרה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע [ח"א שער ב] כתב וזל"ק: "ולפיכך אין המדות מכלל התרי"ג מצות, ואמנם הן הכנות עקריות אל תרי"ג המצות בקיומן או בביטולם, יען כי אין כח בנפש השכלית לקיים המצות על ידי תרי"ג איברי הגוף אלא באמצעות נפש היסודית המחוברת אל הגוף עצמו בסוד [ויקרא י"ז י"ד] כי נפש כל בשר דמ"ו בנפשו הוא, ולפיכך ענין המדות הרעות קשים מן העברות עצמן מאד מאד. ובזה תבין ענין מה שאמרו רבותינו ז"ל [שבת קה:]: כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה ממש שהיא היותר שקולה ככל תרי"ג המצות, וכן אמרו [סוטה עא.] מי שיש בו גסות הרוח הוא ככופר בעיקר וראוי לגדעו כאשירה ואין עפרו ננער וכו' וכאלה רבות. והבן זה מאד, כי להיותם עקרים ויסודות לא נמנו בכלל תרי"ג המצות התלויות בנפש השכלית, ונמצא כי יותר צריך ליזהר ממדות הרעות יותר מן קיום המצות עשה ולא תעשה כי בהיותו בעל מדות טובות בנקל יקיים כל המצות", עכ"ל"ק.

וביאור הדברים הוא על דרך משל כאשר האדם רוצה לבנות איזה בנין וכדומה הרי הוא קורא לקבלן ומסביר לו כמה וכמה עניינים היאך רצונו לבנות הבנין בכמה חדרים וכמה קומות וכו' כל הפרטים הצריכים בכל דבר, ואולם הא ודאי דאינו צריך להסבירו שצריך שיהא מלט ובטון וברזלים וכדומה שבהם בונים הבנין שהרי זה פשיטא שאינו צריך לפנים שכדי לבנות הבנין צריך שיהא חמרי בנין הטובים ביותר שיהא מחזיק הבנין לאורך ימים ושנים טובות.

וכן ממש הדבר הזה לענין הרוחניות דדרך ארץ קדמה לתורה והיינו דהמידות הם הם החומרים שעל ידם שייך לבנות הבנין של האדם ברוחניות דדוקא כאשר האדם הוא בעל מידות טובות שייך אצלו ענין קבלת התורה שהיא באה כדי לעדן נפשו כרצון השם יתברך ולכך צריך שיהא מידות טובות כהקדמה לזכות לקדושה וזהו כוונת אאמו"ר זי"ע שעיקר מה שאני מבקש הוא קדושה ותיקון המדות היינו שהם ב' דברים בלתי נפרדים שעל ידי שהאדם יהא בעל מידות יזכה לקדושה ולתיקון הברית בשלמות.

ודבר זה בעצמו אנו רואים היטב אצל יעקב אבינו ע"ה שכמו שנתבאר הראה את הדרך לכל הדורות והוא כאשר באו אליו להתברך מנשה ואפרים הרי שאף על פי שרצה להקדים אפרים לפני מנשה עם כל זאת לא העביר את מנשה לשמאלו ואפרים לימינו אלא שיכל את ידיו באופן שיהא בחכמה כדי לא לפגוע ח"ו במנשה, ומזה גופא לומדים דקדושה וטהרה ועמידה בכל הנסיונות אינו שייך כי אם על ידי שיהא לו לב טוב ומידות טובות ונאצלות.

וכמו כן מצינו אצל יוסף הצדיק שעיקר עמידתו בנסיון העצום שהיה לו עם אשת פוטיפר ויסוד עמידתו היה על ידי שהיה בעל מידות טובות, ורואים זאת מהא דאיתא במקראי קודש שאמר לאשת אדוניו "אינני גדול בבית הזה ולא חסך ממני מאומה כי אם הלחם כו' והיינו דלא היה שייך שיהא עומד בנסיון הגדול הזה כי אם בכח המדות טובות והכרת הטוב דאינני יכול לעשות הדבר הזה לאדוני שגמלני כל טוב, הרי שיסוד עמידתו האיתנה של יוסף הצדיק היה על ידי קיום תיקון המידות וכמו שנתבאר.

וביאור הדברים אצל נסיונו של יוסף הצדיק נראה דהנה איתא בגמרא סוטה דלחד מאן דאמר כבר היה נכנס לחטוא ח"ו כדאיתא שם בגמרא [סוטה לו:]: "ויבא הביתה לעשות מלאכתו רב ושמואל חד אמר לעשות מלאכתו ממש וחד אמר לעשות צרכיו נכנס ואין איש מאנשי הבית וגו' אפשר בית גדול כביתו של אותו רשע לא היה בו איש תנא דבי ר' ישמעאל אותו היום יום חגם היה והלכו כולן לבית עבודת כוכבים שלהם והיא אמרה להן חולה היא אמרה אין לי יום שניזקק לי יוסף כיום הזה ותתפשהו בבגדו לאמר וגו' באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון אמר לו יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם רצונך שימחה שמך מביניהם ותקרא רועה זונות דכתיב ורועה זונות יאבד הון מיד ותשב באיתן קשתו" ע"כ.

והיינו דבאמת כח עמידתו של יוסף הצדיק היה על ידי עבודתו הקדושה של יעקב אבינו ע"ה שהיה עובד השי"ת כל ימיו ואף בימי העדרותו של יוסף הצדיק היה יעקב ממשיך בעבודתו הקדושה ללא שינוי כלל וזכות זו עצמה הכניסה כח גדול ליוסף הצדיק עד כדי בחינת נראית לו דמות דיוקנו של אביו בחלון כדי להצילו מהנסיונות הקשים.

ואולם לא סגי בזכות האבות הקדושים אלא צריך שיהא שייך נגיעה במעשיהם וכמרומו בדברי חז"ל מתי יגיעו מעשי למעשי האבות הקדושים והיינו דצריך שיהא איזה נגיעה ולכך על האדם לתקן ולשפר מידותיו בכל האפשר כדי לזכות לזכות יעקב אבינו ע"ה שיהא עוזרו ומזכירו ומצילהו מכל חטא ופשע, וכן צריך לענין המידות טובות כמו שנתבאר שהוא יסוד אחד עם ענין הקדושה וטהרה דכל שהאדם מעדן ומזכך עצמו במידות טובות זוכה להתקדש ביותר בכל הזמנים ובכל הדורות.

י

וכן שייך ענין תיקון המידות שהאדם כאשר הוא בעל מידות ולא יגרום בשום אופן צער ועגמת נפש לחבירו כמו כן יתגבר על עצמו שלא לגרום צער ועגמת להשם יתברך ולא יכאיב לשכינה הקדושה בחטאיו ופגמיו בקדושה שכל זה גורם צער עצום לשכינה וזה ג"כ בכלל תיקון המידות שלא יהא גורם צער רב להשי"ת.

ועל כן האדם אשר הוא פגום במדותיו ורגיל לצער את ישראל ח"ו הרי על ידי זה נכשל ג"כ בפגם הברית אשר הוא מכאיב ומצער עד נפש בצער השכינה הקדושה, ודוקא כאשר מתחיל להתגבר על עצמו בענין המידות טובות ומונע עצמו שלא לצער ח"ו שום איש מישראל הרי עי"ז גם בא להבנה שלא יצער את השי"ת בעבירות ופגמים ח"ו.

ונמצא דזאת היא עיקר העבודה בימי השובבי"ם שהם ימי תיקון הנפש בקדושה היינו שיהא האדם מתקן מדותיו בימים קדושים אלו ובעיקר צריך לראות לתקן שלא לכעוס כלל בשום אופן שעל זה צריך התגברות מאד כנגד טבעו, וכמו כן צריך לראות שלא ליפול לידי גאוה שהיא תועבת ד'.

ובאמת על ידי ההתגברות בענייני המדות והתחזקות במידות טובות הרי בזה עצמו זוכים לתיקון הברית שיהא שייך בשלימות אשר כמו שנתבאר מדברי אאמו"ר זי"ע צריך לתקן הקדושה יחד עם תיקון המידות שעל ידי שזיכך מידותיו הרי בזה עצמו מתקן תיקון פגם הברית, שמבואר בזוהר הקדוש דפגם זה אין עליו תשובה ח"ו וכמו שנתבאר שהם תרתי שאינם נפרדים.

ומצינו בחז"ל שכאשר האדם מתגבר על עצמו בעניני מדות בין אדם לחבירו הרי הוא זוכה בזה לכפרה ותיקון עצום וכדאיתא בגמרא יומא [כג:]: "כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו", והנה בגמרא לא חלקו בין הפשעים אלא על כל פשעיו הוא מכפר וא"כ מוכח דאף על פגם הברית שייך תשובה על ידי שיהא מעדן ומעביר על מדותיו.

וכמו כן איתא בגמרא שבת [פח:]: "תנו רבנן עלובין ואינן עולבין שומעין חרפתן ואינן משיבין עושין מאהבה ושמחין ביסורין עליהן הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו" ע"כ.

והיינו דכאשר האדם זוכה להיות בדרגה של נעלבין ואינם עולבים והוא מעביר ומתגבר על עצמו ועל מידותיו הרי בזה עצמו הוא זוכה לכח קדושה וטהרה עצום עד אשר מתכפרים לו כל עוונותיו שעשה במשך ימי חייו.

יא

וכמו כן מוכחים הדברים לפי מאי דאמרי' בגמרא תענית [כב:]: "אדהכי והכי אתו הנך תרי אתי אמר ליה הנך נמי בני עלמא דאתי ניהו אזל לגבייהו אמר להו מאי עובדיכו אמרו ליה אינשי בדוחי אנן מבדחינן עציבי אי נמי כי חזינן בי תרי דאית להו תיגרא בהדיהו טרחינן ועבדינן להו שלמא" ע"כ.

ומבואר בגמרא דהני תרי בדחני זכו להיות בני עולם הבא על ידי שהיו משמחים אנשים עצובים ועושים שלום בין בני ישראל וגרמו שמחה לאחרים על ידי זה עצמו זכו לחיי עולם הבא.

וביאור הדברים הוא משום שהרי כאשר בני ישראל בצער הרי השכינה ג"כ בצער שהרי עמו אנכי בצרה וכדאיתא בגמרא סנהדרין [מו.]: "אמר רבי מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי אם כן המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך קל וחומר על דמן של צדיקים" ע"כ.

ונמצא דכאשר בני ישראל בצער השכינה הקדושה בצער גדול ואשר על כן האדם אשר מונע צער מישראל הרי הוא משמח השכינה הקדושה ולכך נחשב לאוהבי השם יתברך ועל ידי זה זוכה להיות מבני עולם הבא.

והדברים מבוארים במהרש"א [שם] שכתב וז"ל: "דזכו בזה לעלמא דאתי כדאמרי' בפרק נ"ה כשאדם מצטער השכינה אומרת קלני מראשי כו' ע"ש" עכ"ל, ומבואר כנ"ל דדוקא על ידי שהאדם משמח את חבירו הרי בזה משמח השכינה הקדושה וזוכה בזה לחיי עולם.

והנה נחזי אנן באם משמחים את בני ישראל בבדיחותא וכדומה זוכים בזה לבד לחיי עולם א"כ כ"ש כאשר משתדל לעזור לבני ישראל במלה טובה ועידוד או בשאר עזרה במאור פנים לחבירו ובדרך של כבוד לחבירו הרי בודאי דבזה עוזרים להשי"ת ומשמחים אותו וא"כ בודאי שעל ידי זה זוכים לתיקון השלם כבר בזה העולם ולתיקון הברית בשלימות על ידי עבודת המידות כמו שנתבאר.

יעזור השי"ת שנזכה לתקן מידותינו לפני השי"ת ועל ידי זה לתקן נפשותינו ורוחותינו ונשמתינו מכל סיג ופגם הברית ונזכה לתשובה שלימה, ובזה נזכה לאורו של משיח שיתגלה במהרה בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

לקבלת הגליון מידי יום רביעי למייל שילחו ל m0732951213@gmail.com